

XI. Türkiye Tefsir Akademisyenleri Toplantısı

23-24 Mayıs 2014 - Sakarya

Haz. Recep Koyuncu

Arş. Gör. Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Kur'an-ı Kerim Okuma ve Kıraat İlmi Ana bilim dalı Araştırma Görevlisi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Tefsir Bilim dalı Doktora Öğrencisi
recep_koyuncu_1@hotmail.com

Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nin öncülüğü, Sakarya Büyükşehir Belediyesi ve Sakarya Müftülüğü'nün katkılarıyla 23-24 Mayıs 2014 tarihinde "11. Türkiye Tefsir Akademisyenleri Toplantısı" ve bu vesileyle "Medya ve Kur'an" konulu bir sempozyum düzenlenmiştir. Program, Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi konferans salonunda gerçekleştirilmiştir. İki yüzü aşkın akademisyenin katıldığı toplantıda, bir panel ve iki oturumdan oluşan dört tebliğ yer almıştır.

Toplantının açılış programı 23 Mayıs 2014 Cuma günü 15:00 - 15:30 saatlerinde yapılmıştır. Açılıştaki 19 Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim üyelerinden Prof. Dr. Yaşar Kurt Kur'an tilavetinde bulunmuştur. Ardından programın akışı açılış konuşmalarıyla devam etmiştir. İlk olarak programın tertip komisyon başkanı ve ev sahibi sıfatıyla Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Tefsir Anabilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Davut Aydüz, ardından sırayla Sakarya İlahiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. H. Mehmet Günay ve Sakarya Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Zeki Elmas açılış konuşması yapmışlardır.

15:30 - 16:30 arasında gerçekleştirilen, "*Kur'an Kurslarında Kur'an'ın Anlamının Öğretimi: İmkani, Keyfiyeti ve Sınırları*" adını taşıyan ve oturum başkanlığını Prof. Dr. Nasrullah Hacımüftüoğlu'nun yaptığı panelde üç panelist yer almıştır. Bunlar sırasıyla DİB Yaygın Din Eğitimi Daire Başkanı Belgin Aydın, 19 Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğretim üyelerinden Prof. Dr. Mehmet Okuyan ve Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğretim üyesi Prof. Dr. M. Sait Şimşek'tir.

İlk sözü alan Belgin Aydın, DİB Eğitim Hizmetlerinde yer alan farklı yıllara ait Kur'an kursları müfredatına ilişkin bilgiler vermiştir. Buna göre 1985 yılına ait Kur'an kursları müfredatı, Kur'an'ın anlamına yönelik bir maddeyi içermesi yönüyle tarihteki ilk programdır. Söz konusu maddede, Bakara suresinin ilk beş ve son iki ayetinin (âmenerrasûlü) mealinin ders olarak verilmesi ifade edilmiştir. 2004 yılına ait bir yönergede az da olsa bir artışın olduğu gözlenmiştir. Buna göre, konu-

ların işlenişine paralel olarak ayet ve hadislerin mealleriyle birlikte verilmesi öngörülmüştür. 2007 yılında günlük hayata yönelik, ihtiyaca mebni bazı dua veya ayetlerin anlamlarıyla verilmesi yer almıştır. 2010 ve 2011 yıllarında ise “İhtiyaç Odaklı Kur’an Eğitimi” programında hayata ilişkin yansımaları açısından, Kur’an derslerinde usûlüne uygun bir şekilde mealinin de verilmesi yer almıştır. Hatta bu programın, 7-9 yaş, 10-15 yaş ve 16-18 yaş şeklinde kategorize edilmek suretiyle daha verimli hale getirildiği ifade edilmiştir. Bu yeni uygulamada daha önceden hafızlık eğitimi de dâhil hiç olmayan, kurslarda 18 hafta boyunca, konular işlenirken bolca verilen ayetler, meal ve açıklamalarıyla birlikte verilmektedir. 2012 yaz Kur’an Kursları ile ilgili hazırlanan müfredatta temel öğretimin yanı sıra ek öğretimde de bu ihtiyaca daha çok karşılık verme imkânı hâsıl olmuştur. Aydın’ın verdiği bilgilere göre, bunlara ilaveten farklı bir uygulama olarak, Kredi Yurtlar Kurumu ile yapılan protokolle ihtiyaca bağlı Arapça, Tefsir, Hadis gibi dersler yapılacaktır. Son olarak Belgin Aydın DİB tarafından hazırlanan Kur’an Meali’nin daha çok yetişkinlere hitap ettiğini, ilk ve orta kesim öğrencilerine hitap edecek bir tefsir çalışmasının yapılması gerektiğini ve bu noktada da Tefsir hocalarından destek beklediklerini ifade ederek sözlerini tamamlamıştır.

Panelin ikinci konuşmacısı olarak 19 Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğretim üyesi Prof. Dr. Mehmet Okuyan söz almıştır. Okuyan, “Medyada Kur’an nasıl anlatılmalı?” şeklinde bir konu etrafında duygu ve düşüncelerini paylaşma ve bu hususta bilgi ve ihtiyaçların neler olması gerektiğini anlatma arzusu içinde olduğunu ifade ederek sözlerine başlamıştır. İlk olarak hayatından örnekler vererek 1974 yılında henüz 9 yaşında iken hafızlığını tamamladığını ve o günden bu yana hep bu camiada yer aldığını ifade etmiştir. “Hafız olanların sayısı çok ama; hafız ölenlerin sayısı hiç de öyle değil” diyen Okuyan, hafızlık eğitimin yanında hıfz kadar üzerinde durulması gereken bir hususun da Kur’an’ın anlaşılması olduğunu ifade etmiştir. Hadislerde geçen Kur’an’a dair övgülerin hep metne dair çalışmalara indirgendiğini ifade eden Okuyan, Kur’an’ın çok okunması veya iyi okunması noktasında özen gösterildiğini ama bunun yanında iyi anlaşılmasının ise ihmal edildiğini ifade etmiş, “Hafız olana ‘tamam, aferim..’ dedik ama bunun ötesinde bu hususta ona yeni kapılar açmadık.” diye bir özeleştiride bulunmuştur.

Okuyan, ifadelerinde Kur’an’daki hitabın daha ziyade metni anlamaya yönelik olduğunu özellikle vurgulamıştır. Program öncesinde Kur’an Kursu hocalarıyla yaptığı görüşmeden bahseden Okuyan, kurslarda Kur’an mealinin ders olarak uygulanıp uygulanmadığına ilişkin, iki hususun öne çıktığına işaret etmiştir. Birincisi, öğrencinin bu noktada hazır olmayışı, ikincisi de hocanın bu noktada hazır olmaması, farklı bir ifadeyle yetersiz olması. Okuyan, konuşmasının sonlarında öneri olarak, hafızlık eğitiminde ya başta ya da sonda metinde ifade edileni az çok anlayacak kadar bir Arapça eğitiminin verilmesini ve bu noktada 6 aylık bir sürenin yeterli olacağını ifade etmiştir. Medya bazında ise metin-mana uyumlu özellikle kısa merkezli çizgi film ve animasyon filmlerinin üretilebileceğini ve bunun yanında yine çocuklara yönelik, onların zihinlerinde var olan bilimsel gerçekliklerin ayetler eşliğinde verilmesinin de faydalı olacağını söylemiştir. Son olarak

Kur'an'dan referans alan sunumların öğrencilere ulaştırılmasının daha yararlı olacağını ifade ederek sözlerini bitirmiştir.

Panelde üçüncü ve son konuşmacı olarak NEÜ İlahiyat Fakültesi öğretim üyesi Prof. Dr. M. Sait Şimşek söz almıştır. Sait Şimşek çok eski bir anısını anlatarak sözlerine başlamış, konuyla alakalı Diyanet İşleri Başkanlığı'nda yapılan bir toplantıda Kur'an'ın anlamına ilişkin çalışmaların yapılması gerekliliğine değindiğini ifade etmiştir. Zerkeşi'nin eserinde kullandığı bir başlığı (*Kerâhiyyetu tilâveti'l-Kur'an bilâ tefekkurin*) ve Hz. Ömer ile dönemin Basra valisi arasında cereyan bir diyalogu örnek vermiş, "Korkarım insanlar Kur'an'ın lafzıyla uğraşır da manasını hiçe sayarlar." endişesini taşıyarak Hz. Ömer'in Basra'da bulunan Kur'an kursunu kapattırıldığını örnek olarak aktarmıştır. Ayrıca Hz. Ömer'in sadece Bakara suresini on iki yılda bitirdiğini öne sürerek Kur'an'ın anlaşılma sürecinin sadece lafzen okunması yerine, onu anlayarak ve idrak ederek okumanın daha uygun olduğunu ifade etmiştir. Bu bağlamda Kurtubî'nin eserinin mukaddimesinde, Kur'an'ı anlamadan okuyan hafızlara yönelik, uygunsuz nitelemelerde bulunduğunu zikrederek konunun önemini vurgulamıştır. Konuşmasının devamında Şimşek, özetle Kur'an'ın ölümler için gelmiş bir kitap olmadığını, bilakis dirilerin uyarılması/uyandırılması için indirilen bir kitap olduğunu ve Hz. Peygamber'in ölümlere okuduğuna dair sahih bir uygulamanın da olmadığını ifade ederek sözlerini tamamlamıştır.

Panelin sonunda, anlatılan konular soru-cevap şeklinde müzakere edilmiştir. Yine aynı gün 18:00 - 20:00 arası akşam yemeği ve ardından 20:30'da Orhangazi Kültür Merkezi'nde "Kur'an Ziyafeti" düzenlenmiştir. Programda Prof. Dr. Nihat Temel, Yrd. Doç. Dr. Fatih Çollak ve Arş. Gör. Recep Koyuncu Kur'an tilavetinde bulunmuşlardır. Program dua ile sona ermiştir.

24 Mayıs 2014 Cumartesi günü saat 09:30-10:15 arasında I. Oturum yapılmıştır. Oturum başkanlığını Prof. Dr. Suat Yıldırım hoca yapmıştır.

I. oturumun ilk tebliğini Iğdır Üniversitesi İlahiyat Fakültesi hocalarından Yrd. Doç. Dr. Zeki Tan sunmuştur. Tan, "Kur'an Mesajının İletilmesinde Tebliğcide Bulunması Gereken Başat Özellik: Güvenilirlik" konusunu ele almıştır. Sözlerine, ilahî mesajı yüklenen kimsenin (tebliğci) sıradan kimse olmadığını, aziz kitabın izzetine layık kullar tarafından iletilmesi gerektiği gerçeğini ifade ederek başlamıştır. Bu noktada temel parametrenin Allah'ın sıfatlarından *Mü'min* ve *Müheymin* vasıflarında öne çıktığına dikkat çekmiştir. Dikkati çeken bir nokta olarak, bazı Peygamberler için güvenilir olma ayrı bir sıfat olarak zikredilirken, bu durum Hz. Peygamber için toplumsal bir vakıa olarak yer almıştır. Tan, onun toplum tarafından kitabî değil şifahî olarak "Muhammed" değil "Emîn" şeklinde çağırıldığını ve bununla alakalı olarak M. Hamidullah'ın "Toplum tarafından emin nitelemesi varsa tebliğcinin mesajı iletmesinde sakınca olmadığına" ilişkin sözünü kaydetmiştir. Bu konuyu biraz daha açarak, *Mü'min* sıfatını haiz Allah'ın yine *emîn* diye nitelenen (الروح الأمين) Cebrail vasıtasıyla, emîn bir elçiye, emîn vahyi, emîn bir beldede indirmesi bir bütünlük ve ayırıcı bir özellik olarak göze çarptığını ifade etmiştir. Tebliğci, konuşmasının devamında mesajın iletiminde güvenilirliği zedeleyen, mesajın ranta dönüştürülmesi, mesajın iletiminde ilim-amel tutarsızlığı gibi bazı unsurlardan bahsetmiştir. Tan, anlattığı konuların neticesi olarak, mesajın iletiminde emin/güvenilir olma başat özellik olarak öne çıkmaktadır, diyerek

emin/güvenilir olma başat özellik olarak öne çıkmaktadır, diyerek sözlerini tamamlamıştır.

I. oturumun ikinci tebliği Muş Alparslan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğretim üyesi Yrd. Doç. Dr. Ramazan Şahan tarafından sunulmuştur. “*Kur’an Işığında Medyayı İlgilendiren Ahlakî İlkeler*” başlığını taşıyan tebliğinde söze medya kelimesinin kavramsal analizini yaparak başlamıştır. Devamında Kur’an’da iletişime dair “ulaştır, haber ver, bildir gibi” anlamlara gelen (أَبْرَأَ) kelimesi üzerinde durmuş ve bu kelimenin 80 yerde geçtiğini kaydetmiştir.

Şahan, iletişim denince, 1. Kaynak/ Sunucu (haber veren) 2. Hedef/ Alıcı (haberi alan) 3. Kanal/ Araç (vasıta) 4. İleti/ Mesaj (haber) dört unsurun öne çıktığı üzerinde durmuştur. Bunun ardından haber verenin dikkat edeceği bir takım ilkelerden bahsetmiştir. Bunları maddeler hâlinde şöyle sıralanmıştır: 1-Amaca giden her yol mübah dememeli 2- Ahlâkî ilkeleri olmalı 3-Dürüst olmalı 4-Haberleri sunan kişiler insafli olmalı 5-Tartışma ve mücadelede mutedil olmalı 6-Denetim ve murakabe özelliğine açık olmalı 7-Medya fuhuş vb. çirkinliklere alet olmamalı 8-Mahremiyet ve özel hayatın korunmasına dikkat etmeli. Bu noktada Şahan, anlatılan bu hususların Hucurât suresinde özetlendiğine dikkatleri çekmiştir. Haber veren kaynakta bulunması gerekenleri anlattıktan sonra konuşmanın devamında, haberleri alan mesajın ulaştığı alıcılarda olması gereken hususlara değinmiştir. Bunlar kısaca şu maddelerden oluşmaktadır: 1-Haberi alacağı kanalı seçerken doğru tercih yapmalı 2-Faydasız ve boş işlere zaman harcamamalı 3-İhtiyatlı ve tedbirli olup haberin sıhhatini araştırmalı 4-Zandan ve faydasız tartışmadan kaçınmalıdır. Son olarak Şahan, öneri mahiyetinde İletişim Fakültelerinde “İletişim ve Medya Ahlakı” gibi derslerin konulmasının bu noktada önemli olduğunu ifade ederek sözlerini bitirmiştir.

14:00-14:45 arası gerçekleştirilen II. Oturumu Prof. Dr. Mehmet Paçacı yönetmiştir. Bu oturumda da bir öncekinde olduğu gibi iki farklı konuda tebliğler sunulmuştur. İlk tebliği Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi hocalarından Doç. Dr. Erdoğan Baş takdim etmiştir. Tebliğinin başlığı “*Radyo’da Kur’an Programları (Tilavet, Meal, Tefsir)*” olan Baş, bölgesel ve ulusal yayın yapan radyolara ilişkin genel sayısal bilgilerden, bunların bir kısmının internet üzerinden, bir kısmının da frekanstan yayın yaptığını ifade ederek sözlerine başlamıştır. Sözlerinin devamında, yapılan yayınlardan tilavet ve hatim programlarının halk tarafından en fazla takip edilen program olduğunu ifade etmiştir. Bunun yanında internet üzerinden yayın yapanlarda, dini yayın ve tilavet yapanların sayısının az olduğunu vurgulayarak İran ve Mısır’dan örnekler vermiştir. Diğer ülkelerde sadece Kur’an’a hasredilmiş TV kanallarının olduğuna oysa bizde böyle yayın yapan bir kanalın olmadığına dikkat çekmiştir. Kimi yayınların “Kur’an vadisi”, “Kur’an kıssaları” gibi önce tilavet, ardından meal sunan yayınlar olduğundan, sayıca az olmalarından dolayı bunun yanında dini açıdan ciddi yayın yapan kanallara daha fazla ihtiyaç olduğunu sözlerine eklemiştir.

Baş, konuşmasının devamında, yayın yapan her bir kanalın bir amacı ve ideolojisi olduğunu, bizim de mesajımızı iletteceğimiz, sözümüzü ulaştıracağımız bazı unsurların olması gerektiğini ve bu noktada yayıncıların ve yapımcıların İlahiyat

hocalarıyla görüş alışverişinde bulunarak program yapmalarının çok önemli olduğunu ifade ederek sözlerini bitirmiştir.

II. oturumun ikinci tebliği Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğretim üyesi Prof. Dr. Hasan Elik tarafından sunulmuştur. Tebliği “*Medyanın Talep ve Öncelikleri Üzerinde Yapılan Kur’an Yorumlarının Problemleri*” başlığını taşımaktadır. Elik, medyanın bir ideolojisi, kırmızıçizgilerinin olduğunu ifade ederek sözlerine başlamıştır. Devamında medyanın güncelleştirme fonksiyonundan ve bunun lehte ya da aleyhte olabileceğinden bahsetmiştir. Örnek olarak, Türkiye’nin yakın tarihini derinden etkileyen en önemli olaylardan 1999’da meydana gelen depremde medyanın tutumundan, medya dünyasında fazlaca gündeme gelen ayetlerden, bunların siyak sibaka dikkat edilmeden ve nüzul bağlamının da görülmeden ele alındığından bahsetmiştir. “Lafzî tercümeyle ileteceğimiz hiçbir şey yok” diyen Elik, ayetleri sahabenin anladığı gibi anlamak gerektiğinden, ayetin manasının her dönemde aynı olduğundan, hiç değişmediğinden, aksi taktirde zamana ve kişiye göre farklı anlamın ortaya çıkarak ortada sabit bir Kur’an’ın varlığından söz edilemeyeceğine işaret ederek sözlerini bitirmiştir.

Oturumun sonunda müzakere bölümüne geçildi. Burada en çok dikkat çeken hususlar, Reisu’l-Kurralık müessesesinin yeniden tesis edilmesi ve 24 saat Kur’an tilaveti yapan bir TV kanalının açılması olmuştur.

Aynı gün son olarak 16:30- 7:30 arasında değerlendirme toplantısı yapıldı. Bu toplantıya Prof. Dr. Celal Kırca başkanlık yaptı. Değerlendirme oturumunda Prof. Dr. Abdülhamit Bırışık, Prof. Dr. Zülfiyar Durmuş, Prof. Dr. Mesut Okumuş ve Prof. Dr. Davut Aydın yer almıştır.

Prof. Dr. Abdülhamit Bırışık, toplantının faydalı geçtiğini ve iyi sonuçlar getirdiğini ifade ederek sözlerine başlamıştır. Bu din bizim, bu son kitap bizim kitabımız, bunlara ciddi anlamda sahip çıkmalı, onu doğru bir şekilde dillendirmeli, ekran karşısına çıktığında yaldızlı laflardan uzaklaşarak daha temkinli doğru ifadelere yer verilmeli diyerek bu konudaki görüşlerini ifade etmiştir. Müfessirlerin anlatmakta zorlandıkları konularda cesurca tavırlar sergilememesi gerektiğini, ihtiyatlı bir dil kullanmanın önemini vurgulamıştır. Ardından sempozyuma ilişkin değerlendirmesinde, sempozyumun özet bir görünüm arz ettiğinden, hâlbuki böyle bir programın daha ilgi çekici ve daha zengin muhtevaya sahip bir toplantı olması gerektiğinden söz etmiştir. Sözlerinin sonunda sempozyum çerçevesinde anabilim dalı problemlerinin de arada gündeme alınmasının daha verimli, faydalı olacağından ve eğitim dili İngilizce olan İlahiyatlara ilişkin yeni müfredat ve kaynaklara ihtiyaç olduğundan, bunların da gündeme getirilmesi gerektiğinden söz ederek değerlendirmelerini bitirmiştir.

Prof. Dr. Zülfiyar Durmuş, sempozyumunun düzenlenmesinde emeği geçenlere teşekkür ederek sözlerine başladı. Panelde ele alınan konulara ilişkin, Kur’an Kurslarında derslerde meal ezberletmenin çok sağlıklı olmadığını, mealcilik diye bir ekolün geliştiğini, artık insanların bir ayetten rahatça hüküm verir duruma geldiklerini dile getirmiştir. Durmuş, değerlendirmesinde sempozyumun başlığından hareketle, “Nasıl Kur’an kurslarına ilişkin Diyanet’ten bir eleman çağrıldıysa İletişim Fakültesi’nden de bir eğitimci çağrılabilirdi ve böylece alana ait temel mesele-

ler daha net ortaya konur ve program daha verimli olurdu” ifadelerine yer vermiştir. Durmuş, daha sonra Kur’an ve sahih sünnetin onaylamadığı meselelerin gündeme taşınmaması gerektiğini ve bu konuda oldukça duyarlı olunması gerektiğini ifade etmiştir.

Prof. Dr. Mesut Okumuş, sempozyum sürecinde programdan çok istifade edildiğini, fikirlerin rahatça ifade edildiğini ve özgür bir ortamın oluştuğunu ifade etti ve bu ortamı oluşturanlara özel teşekkürlerini ilettili. Ardından Okumuş, İstanbul’da üç sene önce Prof. Dr. Mevlüt Güngör Hocayla başlanan konu muvacehesinde bu sene farklı bir konu ele alındığını, aynı ekseninde devam edilmesi gerektiğini, bu bağlamda bir sonraki buluşmada “Sahabe Dönemi Kur’an Anlayışı” konusunun ele alınması gerektiğini ifade etmiştir. Bundan sonraki toplantılarda da bu doğrultuda devam edilmesinin anabilim dalı açısından daha iyi olacağını ifade ederek sözlerini bitirmiştir.

Son olarak Prof. Dr. Davut Aydüz, sözlerinin başında ders aldığı hocalara teşekkür ettikten sonra, sempozyum başlığının “Kur’an ve Medya” şeklinde olmasının daha isabetli olacağını ifade etti ve asıl konuşulması gerekenin medyada Kur’an’ın muhtevasının nasıl anlatılabileceği hususu olduğuna vurgu yaptı. Program öncesine ilişkin değerlendirmesinde çok az sayıda tebliğ özeti geldiğine ve konuyla alakalı olanların oldukça az olduğuna işaret etti. Sempozyumda “TV karşısına çıkan hocalarımızla tecrübe paylaşımı yapılabilirdi” ilavesinde bulundu. Tavsiye olarak da her akademisyenin buldukları bölgede basın kuruluşlarıyla temas geçmelerinin gerekliliğine dikkat çekti. Ayrıca Kur’an mealinin lisans derslerinde ilk seneden itibaren Tefsir’e dair derslerde cüz cüz dağıtılarak okutulup, ardından bir quiz yapmak suretiyle mezuniyete kadar tüm mealin bitirilebileceğini ifade ederek sözlerini tamamladı.

Değerlendirme oturum başkanı Prof. Dr. Celal Kırca geçtiğimiz senelerde aramızdan ayrılan iki değerli hocamız Prof. Dr. Mevlüt Güngör ve Prof. Dr. Zeki Duman’ı rahmetle yad ederek onları hatırlamamıza vesile oldu. Özellikle Zeki Duman Hoca ile kırk yıl önce başlayan arkadaşlıklarına değinen Kırca, birlikte yaşadıkları anıları da tazelemek suretiyle toplantıya katılanlara duygu dolu anlar yaşattı.

Program Prof. Dr. Davut Aydüz ve Sakarya İlahiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. H. Mehmet Günay’ın kısa teşekkür konuşmalarıyla sona erdi. Programda son olarak, gelecek sene yapılacak toplantının konusu henüz belli olmasa da Sivas’ta yapılması kararlaştırılmıştır.

Toplantının teknik yönüne ilişkin bazı bilgiler vermek gerekirse, şunları söyleyebiliriz: İlki Elazığ’da yapılan Tefsir akademisyenleri buluşmasında 35-40 kişinin katıldığı ifade edilmişti. Sakarya’da yapılan XI. Tefsir akademisyenleri toplantısında ise bu sayı iki yüz elliye bulmuş durumda. Bu sayı, yeni açılan İlahiyatlar ve oralara atanan genç akademisyenlerle birlikte her sene daha da artacaktır. Bu durum bundan sonra düzenlenecek programların ev sahipliğini yapacak İlahiyatların yükünün daha da artacağını gösteriyor.